

Paeiliui atlikti Lenkijos Įstatymo dėl Nacionalinės teisėjų tarybos pakeitimai, panaikinantys šios tarybos sprendimų, kuriais Respublikos Prezidentui pateikiami kandidatai eiti Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas, veiksmingą teisminę kontrolę, gali pažeisti Sąjungos teisę

Įrodžius pažeidimą, Sąjungos teisės viršenybės principas reikalauja, kad nacionalinis teismas netaikytų tokių pakeitimų

2018 m. rugpjūčio mėn. priimtais nutarimais *Krajowa Rada Sądownictwa* (Nacionalinė teisėjų taryba, Lenkija) (toliau – NTT) nusprendė neteikti Lenkijos Respublikos Prezidentui siūlymų dėl penkių asmenų (toliau – pareiškėjai) skyrimo eiti *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) teisėjų pareigas ir pasiūlyti kitus kandidatus į šias pareigas. Pareiškėjai apskundė šiuos nutarimus *Naczelny Sąd Administracyjny* (Vyriausiasis administracinis teismas) – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikiamam teismui. Tokius skundus reglamentavo Įstatymas dėl Nacionalinės teisėjų tarybos (toliau – NTT Įstatymas), iš dalies pakeistas 2018 m. liepos mėn. Įstatymu. Pagal šią teisinę tvarką buvo numatyta, pirma, kad, jeigu nagrinėjamą NTT nutarimą ginčija ne visi Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimo procedūros dalyviai, šio nutarimo dalis, kurioje pateiktas kandidatas eiti šias pareigas, tampa galutinė, todėl Respublikos Prezidentas gali jį skirti į minėtas pareigas. Be to, galimas tokio nutarimo panaikinimas dėl skundo, kurį pateikė dalyvis, kurio kandidatūra nebuvo pasiūlyta, negali lemti naujo jo padėties vertinimo, siekiant galimo jo paskyrimo į atitinkamas pareigas. Antra, pagal tą pačią teisinę tvarką, toks skundas negalėjo būti grindžiamas tuo, kad buvo netinkamai įvertinta kandidatų atitiktis kriterijams, į kuriuos atsižvelgta priimant sprendimą dėl siūlymo skirti eiti pareigas teikimo. Savo pirminiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, manydamas, kad pagal tokią teisinę tvarką praktiškai panaikinamas bet koks procedūros dalyvio, kurio kandidatūra nebuvo pasiūlyta, pateikto skundo veiksmingumas, prašė Teisingumo Teismo nuomonės dėl šios tvarkos atitikties Sąjungos teisei.

Po šio pirminio kreipimosi NTT Įstatymas buvo dar kartą iš dalies pakeistas 2019 m. Remiantis šia reforma, pirma, tapo neįmanoma apskusti NTT sprendimų dėl kandidatų eiti Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas pateikimo ar nepateikimo. Antra, remiantis šia reforma buvo įtvirtinta, kad nereikia priimti sprendimo dėl tokių skundų, jeigu bylos dėl jų dar nebaigtos nagrinėti, faktiškai panaikinant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo jurisdikciją priimti sprendimą dėl tokių skundų ir galimybę gauti atsakymą į Teisingumo Teismui pateiktus prejudicinius klausimus. Šiomis aplinkybėmis papildomame prašyme priimti prejudicinį sprendimą jį pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausė, ar ši nauja teisinė tvarka atitinka Sąjungos teisę.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismo didžioji kolegija iš pradžių nusprendė, kad ir SESV 267 straipsnyje nustatyta nacionalinių teismų bei Teisingumo Teismo bendradarbiavimo sistema, ir ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas lojalus bendradarbiavimo principas draudžia tokius teisės aktų pakeitimus, kokie buvo priimti 2019 m. Lenkijoje, jeigu nustatoma, kad jie turėjo konkrečių pasekmių, užkertančių kelią Teisingumo Teismui priimti sprendimą dėl prejudicinių klausimų, kaip antai tų, kuriuos jam pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ir nepaliekančių nacionaliniam teismui jokios galimybės vėl teikti panašius klausimus ateityje. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino, kad būtent prašymą priimti prejudicinį sprendimą

pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visas reikšmingas aplinkybes ir, be kita ko, kontekstą, kuriam esant Lenkijos teisės aktų leidėjas priėmė šiuos pakeitimus, turi įvertinti, ar taip yra nagrinėjamu atveju.

Be to, Teisingumo Teismas manė, kad ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje numatyti valstybių narių pareigai nustatyti teisių gynimo priemonės, būtinas užtikrinti teisės subjektams jų teisės į veiksmingą teisminę gynybą Sąjungos teisei priklausančiose srityse laikymąsi, taip pat gali prieštarauti tokio pobūdžio teisės aktų pakeitimai. Taip yra tuo atveju, jeigu nustatoma – o tai taip pat turi įvertinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis visomis reikšmingomis aplinkybėmis, – kad šie pakeitimai gali teisės subjektams sukelti pagrįstų abejonų dėl to, ar pagal NTT nutarimus paskirtiems teisėjams po jų paskyrimo nedaro įtakos išorės veiksniai, visų pirma dėl įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžios tiesioginės ir netiesioginės įtakos jiems, ir dėl jų neutralumo, kai susikerta interesai. Tokie pakeitimai gali lemti tai, kad šie teisėjai bus nelaikomi nepriklausomais ir nešališkais, o tai gali kelti grėsmę pasitikėjimui, kurį demokratinėje visuomenėje ir teisinėje valstybėje teismai turi kelti teisės subjektams.

Šią išvadą Teisingumo Teismas padarė priminęs, kad pagal Sąjungos teisę reikalaujamos nepriklausomumo ir nešališkumo garantijos suponuoja teisėjų skyrimą reglamentuojančių teisės normų egzistavimą. Be to, Teisingumo Teismas pabrėžė lemiamą NTT vaidmenį Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimo procedūroje, nes jos priimtas aktas dėl kandidato pasiūlymo yra būtina sąlyga, kad kandidatas būtų paskirtas eiti pareigas. Taigi tai, kiek NTT yra nepriklausoma nuo Lenkijos įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių, gali būti svarbu vertinant, ar jos atrinkti teisėjai atitiks nepriklausomumo ir nešališkumo reikalavimus. Be to, Teisingumo Teismas nurodė, kad galimybės pasinaudoti teismine teisių gynimo priemone nebuvimas skyrimo eiti nacionalinio Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas procedūroje gali kelti problemų, jeigu visos reikšmingos aplinkybės, apibūdinančios tokią procedūrą atitinkamoje valstybėje narėje, teisės subjektams gali sukelti sisteminio pobūdžio abejonų dėl teisėjų, paskirtų pasibaigus šiai procedūrai, nepriklausomumo ir nešališkumo. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino, kad, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis visomis jo nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodytomis reikšmingomis aplinkybėmis ir, be kita ko, teisės aktų pakeitimais, neseniai turėjusiais įtakos NTT narių skyrimo procedūrai, padarytų išvadą, kad NTT neužtikrina pakankamos nepriklausomumo garantijos, teisminės teisių gynimo priemonės neatrinktiems kandidatams egzistavimas taptų būtinas siekiant prisidėti prie atitinkamų teisėjų skyrimo procedūros apsaugojimo nuo tiesioginės ar netiesioginės įtakos ir galiausiai išvengti minėtų abejonų kilimo.

Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas padarytų išvadą, kad 2019 m. teisės aktų pakeitimai buvo priimti pažeidžiant Sąjungos teisę, pagal šios teisės viršenybės principą jis privalėtų netaikyti šių pakeitimų, neatsižvelgdamas į tai, ar jie yra teisėkūros, ar konstitucinio pobūdžio, todėl ir toliau priimti anksčiau turėtą jurisdikciją nagrinėti ginčus, dėl kurių į jį buvo kreiptasi prieš priimant minėtus pakeitimus.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą draudžiami tokie pakeitimai, kaip antai pirma nurodyti 2018 m. priimti pakeitimai Lenkijoje, jeigu nustatoma, kad jie gali teisės subjektams sukelti pagrįstų abejonų dėl to, ar taip paskirtiems teisėjams po jų paskyrimo nedaro įtakos išorės veiksniai, ir dėl jų neutralumo, kai susikerta interesai, ir todėl šie teisėjai gali būti nelaikomi nepriklausomais ir nešališkais, o tai gali kelti grėsmę pasitikėjimui, kurį demokratinėje visuomenėje ir teisinėje valstybėje teismai turi kelti teisės subjektams.

Būtent prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atlikęs būtinus vertinimus, turės nuspręsti, ar taip yra šiuo atveju. Dėl aplinkybių, į kurias šiuo klausimu turės atsižvelgti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nacionalinės teisės nuostatos dėl teisių gynimo priemonės, taikytinos skyrimo eiti nacionalinio Aukščiausiojo Teismo teisėjų pareigas procedūros kontekste, gali kelti problemų atsižvelgiant į iš Sąjungos teisės kylančius reikalavimus, jeigu jomis panaikinamas iki tol galiojusios teisių gynimo priemonės veiksmingumas. Teisingumo Teismas pažymėjo, pirma, kad priėmus 2018 m. teisės aktų

pakeitimus nagrinėjamas skundas neteko realaus veiksmingumo ir tik sudaro teisminių teisių gynimo priemonių įvaizdį. Antra, jis pabrėžė, kad šioje byloje taip pat reikia atsižvelgti į aplinkybes, susijusias su visomis kitomis reformomis, kurios neseniai palietė Aukščiausiąjį Teismą ir NTT. Šiuo klausimu, be pirma minėtų abejonių dėl NTT nepriklausomumo, Teisingumo Teismas pažymėjo aplinkybę, kad 2018 m. teisės aktų pakeitimai buvo priimti prieš pat tai, kai naujos sudėties NTT turėjo nuspręsti dėl kandidatūrų, kaip antai pareiškėjų, pateiktų siekiant užimti daug Aukščiausiojo Teismo teisėjo darbo vietų, paskelbtų laisvomis arba naujai įsteigtų įsigaliojus įvairiems Aukščiausiojo Teismo įstatymo pakeitimams.

Galiausiai Teisingumo Teismas patikslino, kad, jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas padarytų išvadą, jog 2018 m. teisės aktų pakeitimai pažeidžia Sąjungos teisę, jis privalėtų, vadovaudamasis šios teisės viršenybės principu, netaikyti šių pakeitimų ir vietoje jų taikyti anksčiau galiojusias nacionalinės teisės nuostatas, kartu vykdydamas šiose nuostatose numatytą teisminę kontrolę.

PASTABA: Prašyme priimti prejudicinį sprendimą valstybių narių teismai, nagrinėdami juose iškeltą bylą, gali pateikti Teisingumo Teismui klausimus dėl Sąjungos teisės išaiškinimo ar Sąjungos teisės akto galiojimo. Teisingumo Teismas nenagrinėja nacionalinės bylos. Remdamasis Teisingumo Teismo sprendimu šią bylą turi išspręsti nacionalinis teismas. Šis sprendimas taip pat privalomas kitiems nacionaliniams teismams, nagrinėjantiems panašias problemas.

Žiniasklaidai skirtas neoficialus dokumentas, neįpareigojantis Teisingumo Teismo.

[Visas sprendimo tekstas](#) nuo jo paskelbimo dienos prieinamas CURIA tinklalapyje.

Kontaktinis asmuo: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

Nuotraukas iš sprendimo paskelbimo posėdžio galima rasti „[Europe by Satellite](#)“ ☎ (+32) 2 2964106